

Ekologiska livsmedel på utbildningsförvaltningen

Sammanfattning

I verksamhetsplanen för 2026 beslutade utbildningsnämnden, som en del av internkontrollplanen, att utreda förutsättningarna för att förbättra måluppfyllelsen för andel ekologiska livsmedel i måltidsverksamheten. Denna rapport är resultatet av utredningen.

Att nå målet om 70 procent ekologiska varor i skolornas måltidsverksamhet är förenat med utmaningar både vad gäller yttre förutsättningar och hur skolorna arbetar för att nå målet.

Förvaltningen har undersökt förutsättningarna och menar att flera åtgärder kan vidtas som sammantaget skulle leda till en tydlig förbättring av måluppfyllelsen.

- Stadens pågående upphandling av livsmedel är en central byggsten i arbetet för att både hålla ner kostnaderna och förbättra tillgången på ekologiska livsmedel.
- Aktiva åtgärder på skolor med låg andel ekologiska livsmedel behöver planeras och följas upp i hela styrkedjan.
- Varje skola behöver tillämpa arbetssätt som främjar måluppfyllelse. Exempel på detta är en tydlig handlingsplan för ökad måluppfyllelse, god inköpsplanering och anpassning av menyerna efter tillgången på ekologiska livsmedel.

De yttre förutsättningarna i form av prisskillnad och tillgång på ekologiska produkter i större volymer försvårar förvaltningens arbete för att nå målet. Eftersom de yttre förutsättningarna är desamma för alla skolor beror de stora skillnaderna i måluppfyllelse mellan skolor på i vilken utsträckning man tillämpar de arbetssätt som ger goda resultat. Med en effektiv och likformig styrning skulle förvaltningens resultat kunna förbättras avsevärt, även med nuvarande yttre förutsättningar.

Brister i måluppfyllelse

Stockholms stads mål för utbildningsförvaltningen, precis som för andra förvaltningar, är att minst 70 procent av livsmedelsinköpen ska avse ekologiska livsmedel. Andelen beräknas på

inköpskostnaden, det vill säga inköp av ekologiska livsmedel i kronor som andel av de totala inköpen av livsmedel i kronor.

Förvaltningens resultat är betydligt lägre än stadsdelsnämndernas, se tabell 1 nedan.

Tabell 1 Ekologiska livsmedel helår 2025

Nämnd	Andel ekologiska livsmedel (%)
Lästa värde stadsdelsnämnder	52,6 %
Ovägt medelvärde stadsdelsnämnder	64,2 %
Utbildningsförvaltningen	46,3 %

Stadsdelsnämndernas resultat för 2025 varierar mellan 52,6 och 84,6 procent, med ett ovägt medelvärde på 64,2 procent.

Utbildningsförvaltningens resultat är alltså 6 procentenheter lägre än resultatet för den stadsdel som har lägst måluppfyllelse. Jämfört med genomsnittet för stadsdelsnämnderna är resultatet 18 procentenheter lägre.

I tabell två redovisas utfallet för kvartal 1 2026 på utbildningsförvaltningen, uppdelat på typ av skolor samt enheter på central förvaltning.

Tabell 2 Ekologiska livsmedel UtbF kvartal 1 2026

Verksamhet	Inköp livsmedel mnkr	Varav ekologiska mnkr	Andel ekologiska livsmedel %
Grundskolor	78,1	39,9	51%
Gymnasieskolor	14,0	6,8	49%
Central förvaltning	0,5	0,2	45%
Summa	92,6	46,9	51%

Resultatet för hela förvaltningen på 51 procent är en procentenhet bättre än kvartal 1 2025, alltså en marginell förbättring.

Grundskolorna, med 84 procent av de totala inköpen, ligger högst tätt följt av gymnasieskolorna som står för 15 procent av de totala inköpen. Central förvaltning står för mindre än en procent av inköpen, och har lägre måluppfyllelse än skolorna.

Utmaningar att nå målet

I arbetet för att nå målet om 70 procent ekologiska livsmedel möter förvaltningen både yttre och inre utmaningar. Med yttre utmaningar menas sådana som förvaltningen inte själv kan styra över, såsom tillgång på produkter. Med inre utmaningar menas förvaltningens sätt att arbeta mot målet.

I arbetet med denna utredning har förvaltningen också identifierat en negativ effekt av själva målformuleringen.

Yttre förutsättningar

Förvaltningen har våren 2026 genomfört en enkät på ett urval av skolor, både sådana med hög och sådana med låg andel ekologiska livsmedel. Sex skolor med låg andel och två med hög andel ekologiska livsmedel har besvarat frågor om de yttre förutsättningar och de egna arbetssätten. Med så få skolor går svaren inte att generalisera till förvaltningsnivå, men de bekräftar väl vad som tidigare framkommit.

Tabell 3 Antal skolor (av 8) som svarat ja om de yttre förutsättningarna

	Antal ja
1. Det är dyrt att köpa in ekologiska produkter	5
2. Det är specifika ekologiska produkter som ofta är slut	4
3. Grossisten ersätter systematiskt ekologiska livsmedel med konventionella livsmedel	1

Hälften av skolorna uppger att det dyrt med ekologiska livsmedel, och att ekologiska livsmedel ofta saknas inom vissa produkttyper. De typer av livsmedel som upplevs vara svåra att få tag på är exempelvis kyckling/fågel, lamm och laktosfria mejeriprodukter. De flesta anser emellertid inte att det är ett problem att grossisten på ett systematiskt sätt ersätter ekologiska livsmedel med konventionella.

Noterbart är att de två skolor som har goda resultat och de sex skolor som har låg måluppfyllelse upplever samma grad av utmaningar när det kommer till de yttre förutsättningarna för arbetet.

Utbildningsförvaltningen har bitt serviceförvaltningen att undersöka hur stor prisskillnaden är mellan ekologiska livsmedel och motsvarande konventionella, och i vilken utsträckning det faktiskt råder brist på ekologiska livsmedel.

Serviceförvaltningens prisjämförelse av ett urval produkter med stora inköp visar att ekologiska livsmedel är cirka 20 procent dyrare än motsvarande konventionella alternativ. Att köpa 70 procent ekologiska livsmedel ökar därför kostnaderna med 14 procent jämfört med om bara konventionella produkter köpts in. Baserat på inköp under kvartal 1 2026 kan den totala merkostnaden för att nå målet 2026, jämfört med om endast konventionella produkter köptes in, uppskattas till cirka 50 miljoner kronor per år. Per elev motsvarar det cirka 500 kronor per år.

Eftersom förvaltningen redan idag köper 51 procent ekologiska livsmedel är en del av den totala merkostnaden redan tagen. Att öka från 51 till 70 procent skulle öka livsmedelskostnaden med ytterligare cirka 15 miljoner kronor om året.

Serviceförvaltningen har inte kunnat bidra med någon information om hur vanligt det är att ekologiska livsmedel inte går att beställa.

De egna arbetssätten

De åtta skolkök som besvarade frågor om de yttre förutsättningarna för att arbeta mot målet besvarade också fem frågor om i vilken utsträckning de tillämpar målfrämjande arbetssätt.

Tabell 4 Antal skolor (av 8) som svarat ja om de egna arbetssätten

	Antal ja
4. Skolledningen prioriterar ekologiska livsmedel	5
5. Skolan har en handlingsplan för att nå målet om ekologiska livsmedel	3
6. Skolan anpassar menyer efter tillgång på ekologiska livsmedel	3
7. Skolan ersätter ekologiska varor med brist mot annan ekologisk vara	4
8. Köper skolan endast in eko/KRAV animaliska produkter	1

När det gäller skolornas arbetssätt (fråga 4–8) är det i allmänhet högst hälften av skolorna som utnyttjar respektive verktyg för att nå målet. Brister finns både i skolledningens engagemang och i kökens arbete mot målet. De två skolor som har goda resultat använder sig av de arbetssätt som främjar målet i dubbelt så hög utsträckning som de sex skolor som inte har så goda resultat.

Utöver ovanstående svar lyfter också enstaka skolor upp utmaningar som handlar om att ekologiska produkter ofta är mindre hållbara, att de saknar kunskap om hur man kan öka sin andel ekologiska livsmedel eller hur man beställer på rätt sätt.

Central förvaltning

Som framgår av tabell 2 är central förvaltnings inköp av livsmedel mycket små i relation till skolornas. Inköpen handlar främst om kaffe, frukt och enklare förtäring. Ekologiska alternativ avropas alltid där så är möjligt men begränsningar i det ekologiska utbudet hos leverantören påverkar resultatet.

Mål och mätmetod

I dialogen med kökschefer har det framkommit synpunkter på målets utformning. En återkommande synpunkt är att viktandelen ekologiska livsmedel borde mätas, snarare än kostnadsandelen. En effekt av att använda sig av kostnadsandel är att målet tenderar att bli mer kostnadsdrivande. Enligt SLK är orsaken till valet av

kostnadsandel att vikten inte är tillgänglig för samtliga inköp, utan bara för de 92 procent som läses in i stadens systemstöd *Tendmill*.

Åtgärder för ökad måluppfyllelse

Förvaltningen ser ett antal åtgärder som centrala för att nå ökad måluppfyllelse.

- Stadens pågående upphandling av livsmedel är en central byggsten i arbetet. En hög andel ekologiska alternativ i utbudet, en aktiv avtalsförvaltning och villkor om systematisk uppföljning av leveranssäkerhet skulle kunna öka möjligheterna att nå målet.
- En tydlig styrning från chefer på avdelnings- och områdesnivå är avgörande, med tydliga krav på skolor med låg måluppfyllelse att förändra sitt arbetssätt.
- Regelbunden uppföljning av skolornas måluppfyllelse samt tydlig återkoppling kring resultatet.
- Ett tydligt ansvar hos varje skolas rektor att tillräckliga resurser avsätts för planering och inköp i syfte att nå målen, samt en aktiv uppföljning av resultaten.
- Varje skolkök behöver tillämpa arbetssätt som främjar måluppfyllelse:
 - Planera med god framförhållning så att varor beställs i tillräckligt god tid.
 - Anpassa menyerna efter tillgången på ekologiska livsmedel.
 - Ersätta ekologiska varor som inte är tillgängliga med andra ekologiska varor.